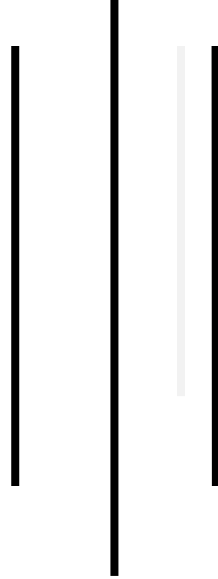

छेडागाड नगरपालिका नगरसभाको बैठकमा नगर प्रमुख श्री रत्न
बहादुर खड्काज्यूद्वारा प्रस्तुत
आर्थिक वर्ष २०८०/०८१को
छेडागाड नगरपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

छेडागाड नगरपालिका
नगरकार्यपालिकाको कार्यालय
कार्कीगाउँ, जाजरकोट

सातौं बजेट अधिवेशन तथा तेहौं नगर सभाका प्रमुख अतिथि ज्यू, विशेष अतिथिज्यू, अन्य अतिथिज्यूहरु, सभाका उपाध्यक्ष ज्यू, नगरसभाको उद्घाटन सत्रका नगरसभाका सदस्यज्यूहरु,

सम्पूर्ण राजनैतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिज्यूहरु, सम्पूर्ण कर्मचारीहरु, सञ्चारकर्मी एवम् पत्रकारज्यूहरु तथा नगरपालिका स्थित सुरक्षाकर्मीहरु, नागरिक समाजका प्रतिनिधि, तथा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाका प्रमुख एवं प्रतिनिधिज्यूहरु, विभिन्न क्षेत्रमा कार्यरत समाजसेवी, बुद्धिजीवि, शिक्षक, पत्रकार, उद्योगी, व्यापारी, ज्येष्ठ नागरिक, नागरिक समाज, युवा, बालबालिका, दलित तथा अल्पसंख्यक, एकल महिला, शहीद परिवारका सदस्यहरु, फरक क्षमता भएका व्यक्तित्वहरु, कर्मचारी, सुरक्षाकर्मी, एवम् यस गरिमामय बजेट अधिवेशनमा उपस्थित सम्पूर्ण आदरणीय छेडागाडबासी आमाबुवा, दाजुभाइ तथा दिदीवहिनीहरु,

सभाका प्रमुख अतिथि, विशेष अतिथि, सभा उपाध्यक्ष तथा सभा सदस्यज्युहरु,

सार्वभौम जनताका प्रतिनिधिद्वारा संविधानसभा मार्फत जारी गरिएको नेपालको संविधानको धारा ५६ को उपधारा (१) बमोजिम संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने तथा उपधारा (२) बमोजिम नेपालको राज्यशक्तिको प्रयोग संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले नेपालको संविधान तथा प्रचलित कानून बमोजिम समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको सिद्धान्तको आधारमा गर्ने, साथै धारा ५७ उपधारा (१) बमोजिम नेपालको संविधानको अनुसूचीहरुमा निहित अधिकार संविधान तथा संघीय कानून बमोजिम प्रयोग हुने संवैधानिक व्यवस्था भए बमोजिम नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदको मिति २०७३।११।२२ गतेको निर्णय अनुसार मिति २०७३।११।२७ गते नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी छेडागाड नगरपालिका घोषणा भएको सातौं वर्षमा यस गरिमामय सभामा नगरपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८०/०८१ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाइ खुसी लागेको छ। यस अवसरमा नेपालको राष्ट्रहित, लोकतन्त्र र अग्रगामी परिवर्तनको लागि पटक पटक गर्दै आएको ऐतिहासिक जनआन्दोलन, सशस्त्र संघर्ष, त्याग र बलिदानको गौरवपूर्ण इतिहासलाई स्मरण गर्दै प्राणको आहुती दिनु हुने ज्ञात अज्ञात शहीदहरुप्रति हार्दिक श्रद्धासुमन अर्पण गर्न चाहान्छु एवम् नगरपालिकाको कामलाई जनमुखी, प्रभावकारी बनाउनको लागि रचनात्मक सल्लाह, सुझाव प्रदान गर्नुहुने सबै शुभेच्छुक प्रति हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्दछु।

१. नेपालको राजनितिक परिवर्तनसंगै दोश्रो कार्यकालको लागी सम्पन्न भएको स्थानीय तह सदस्य निर्वाचनमा नेतृत्व छनौटको क्रममा भएको प्रतिस्पर्धाबाट छेडागाड नगरपालिकामा जनताको अपार समर्थनले छेडागाड नगरपालिका निर्माणको जिम्मेवारी हाम्रो काँधमा सुम्पिएको एक वर्ष पुरा भएको छ । यो जिम्मेवारीलाई नेपालको संविधान, २०७२ तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले आत्मासाथ गरेको मूल्य र मान्यतालाई अंगिकार गरी कुशलतापूर्वक कार्यान्वयन गर्न आफ्नो दायित्व बोध गर्नु हामी सबैको साझा कर्तव्य हिजो पनि थियो, आज पनि छ र भोली पनि रहनेछ । कानूनी राज्यको अवधारणा र समन्यायको सिद्धान्तलाई व्यवहारमा लागू गरी लोकतन्त्रको लाभहरुको समान वितरण गर्दै लोक कल्याणकारी ब्यवस्थाका आधारमा छेडागाड नगरपालिकाको दिगो शान्ति, सुशासन, विकास, समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्ने प्रतिवद्धतालाई मुर्तरुप दिनको लागि गरिएका प्रयासलाई अझै क्रियाशिलताको साथ कार्यान्वयन तहमा लैजानु पर्ने र जनतामा यस बारेमा पूर्ण विश्वास दिलाउनु पर्ने टड्कारो खाँचो महसुस गरेको छु ।
२. भौगोलिक विकटता, न्यून मानव विकास, कमजोर पूर्वाधार विकास, अल्प जनसचेतीकरण, सामाजिक अन्धविश्वास, कुरीति कुसंस्कारजस्ता चुनौतीहरुलाई अवसरमा परिणत गर्नको लागि जनप्रतिनिधी, कर्मचारी, बुद्धिजीवी, राजनैतिक दल लगायत आम छेडागाडबासी नागरिकहरुको बीचमा हातेमालो र सहकार्य गर्नु पर्ने अवस्था अझै आवश्यकता रहेको छ । उल्लेखित चुनौतिको बावजुद नगरपालिकाको न्यूनतम पूर्वाधारको रेखा कोर्ने कार्यको लागि अघिल्लो कार्यकालमा जननिर्वाचित प्रतिनिधी, राजनितिक दल, कर्मचारी र नगरपालिकाबासी सबैको प्रयासको सहाना र स्मरण गर्दै सकारात्मक कार्यको अनुसरण भैरहेको, बाँकी रहेका नियमित, विकासात्मक कार्यको कार्यभार पूरा गर्न ईमान्दार प्रयासको शुरुवातबाट छेडागाडको समृद्धि क्षेत्रमा एउटा इट्टा थप भएको महसुस गरेको छु ।
३. हालसम्म यस नगरपालिकाको वडा नं ७ को वडा केन्द्र बाहेक सबै वडाहरुमा सडक संजालले जोडि सकिएको छ । शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्नको लागि केहि सकारात्मक कार्यहरु भएका छन्, सुरक्षा व्यवस्थापनको लागि नगरपालिकाको ४ वटा स्थानहरुमा प्रहरी चौकीहरु स्थापना भई कार्य संचालन गरिरहेका छन् । छेडागाड नगरपालिकाको नगर अस्पताल स्थापना भै संचालनमा रहेको छ । सबै वडाहरुमा आधारभूत स्वास्थ्य चौकीको स्थापना भई संचालनमा छन् । १ वटा नागरिक आरोग्य केन्द्र संचालनमा रहेको छ । १ वटा क्याम्पस, १५ वटा मा वि, २२ वटा आ वि, ५५ वटा प्रा वि र संघीय सरकारबाट संचालन भएका ६८ र नगरपालिकाबाट स्वीकृत गरी संचालनमा रहेका ४१ वटा बालविकास केन्द्र संचालनमा रहेका छन्, सामाजिक परिचालनको लागि समुह, संजाल, संस्था, क्लवहरुको गठन, कृषि र पशुसेवालाई व्यवस्थित गर्न सेवा केन्द्र मार्फत सार्वजनिक सेवालाई जननिकट बनाउन सबै वडाहरुमा कर्मचारिहरुको व्यवस्था गरि परिचालन गरिएको छ । सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई व्यवस्थिततथ बनाउन VERS MIS प्रणाली, अनलाईन घटना दर्ता प्रणाली जस्ता कार्यहरु

कार्यान्वयनमा ल्याईएका छन् जुन हाम्रो लागि सुनौलो अवसर र उपलब्धी हो । यसको सही सदुपयोग गरी दिगोपना कायम गर्दै समाजिक आर्थिक विकास मार्फत रोजगारी सिर्जना गरी आत्मनिर्भर मानव संसाधन निर्माण गर्नु वर्तमान अवस्थाको चुनौती हो । यसको लागि सबैको साझा पहल कदमी र हातेमालोको अपेक्षा समेत गरेको छु ।

४. यस नगरपालिकाको १३ वटा वडाहरू मध्ये वडा नं २, ३, ५, ६ नं वडा कार्यालयहरू आफ्नै भवनमा संचालनमा रहेका छन् । वडा नं ९, १०, ११ को वडा कार्यालयको भवन निर्माण भई आगामी आर्थिक वर्षको शुरुवात नै आफ्नै भवनबाट वडाहरूको कामकाज संचालन हुने गरि व्यवस्था मिलाएको छु । बाँकी रहेका वडाहरूको भवन निर्माण गरी सेवा प्रवाह गर्ने व्यवस्था गर्नको लागि आवश्यक पहल भैरहेको छ । नगरपालिकाको प्रशासनिक भवनको लागि सातौं बजेट सभाबाट निर्णय गराई सोही आधारमा प्रशासनिक भवन निर्माण गर्न नेपाल सरकार शहरी विकास मन्त्रालय स्थानीय पूर्वाधार विकास विभाग (DOLIDAR) सँग लागत साझेदारी गरी तत्काल प्रकृया अगाडी बढाइनेछ । जुन हाम्रो लागि सुखद अवसर र खबर पनि हो ।

सभाका प्रमुख अतिथि, विशेष अतिथि, सभाका उपाध्यक्ष तथा सभा सदस्यज्यूहरू,

अब म यस नगरपालिकाको नीति तथा कार्यक्रमलाई विषयगत क्षेत्र अनुसार प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

आर्थिक विकास क्षेत्र

कृषि उद्योग पशु तथा सहकारी, लघु उद्यम

५. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरू जस्तै हाते कागज उद्योग, टेक्स्टाईल उद्योग, मुढा तयार पार्ने उद्योग, कृषि उपजमा आधारित उद्योग, जडीबुटीजन्य उद्योग तथा यस नगरपालिकाको आन्तरीक आम्दानी बृद्धि गर्न सकिने खानीजन्य उद्योग अन्तरगत कार्बोनाईट, टुर्मालिन, सिलेट, मार्बल, पत्थर उत्खन्न तथा प्रशोधन गरी रोजगारी सृजना गरिनेछ । यसको लागि सरोकारवाल निकायहरूसँग सहकार्य तथा साझेदारी गरी संभावित खानी भएको स्थानको अनुसन्धान समेत गरिनेछ ।
६. लागत साझेदारीको आधारमा “उच्च पहाडी तथा हिमाली क्षेत्र समृद्धि” कार्यक्रम मार्फत विद्यालय भवन तथा वडा कार्यालय भवन निर्माण र वडा नं ७ को टिकाचौरमा एकीकृत बस्ती विकासको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७. परम्परागत ज्ञान सीप तथा मौलिक सीपमा आधारित लघु तथा घरेलु उद्योगहरूलाई प्रविधि हस्तान्तरण तथा बजार संरक्षण मार्फत प्रवर्द्धन गरिनेछ । लघु, घरेलु, साना र मझौला उद्योगका लागि उद्दमशिलता विकास वितीय पहुँच अभिवृद्धिको लागि बजारीकरण र निर्यात सहजीकरणको प्याकेज तयार गरी लागू गरिनेछ ।

८. प्राकृतिक स्रोतको संरक्षण र वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्दै, निर्वाहमुखि पशुपालन प्रणालीलाई व्यावसायिकिकरण गर्ने, पशु उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरी प्रविधियुक्त, दिगो र रोजगारमूलक आर्थिक बृद्धि गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९. पशु तथा मत्स्य विमामा कृषकहरूलाई आकर्षित गराई कृषकको पशुधन संरक्षणमा जोड दिने, स्थानीय जातका पशुहरूसँग उन्नत जातका पशुहरूको क्रश गरी वर्णशंकर पशुहरूको उत्पादन बृद्धि गर्दै पशु स्वास्थ्य, खोरगोठ तथा पशु आहारमा सुधार गरी पशुजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भरता कायम हुने खालका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१०. कृषकलाई उन्नत प्रविधि ज्ञान, सिप र क्षमताको बृद्धि गरी पशुपालन पेशालाई रोजगारीको माध्यम बनाउँदै गरिवी निवारणको औजारको रूपमा अगाडी बढाईनेछ ।
११. कृषि पेशा व्यावसायमा समयानुकूल परिवर्तन गर्न तथा व्यवसायिक किसानको खेतमा कर्म र उत्पादन योजनाको आधारमा प्रोत्साहन गर्ने नीति बनाई लागू गरिनेछ, साथै यस नगरपालिकाको भौगोलिक बनावट, वातावरणीय अवस्था, जल जमिनको उपलब्धता र माटोको प्रकृति अनुसार फलफुल खेती, ओखर, क्वि, सुन्तला र कागती जोन पशुपालन पकेट क्षेत्र, नगदेबालीमा अदुवा, बेसार खेती प्रवर्द्धन गरी नगरबासी किसानलाई नर्सरी उत्पादनमा आत्मनिर्भरताको वातावरण निर्माण गरिनेछ ।
१२. किसानसँग मेयर कार्यक्रमलाई बास्तविक किसानको जनजीवनसँग आवद्ध गरी निरन्तरता दिईनेछ । यसै गरी महिला तथा बालबालिकासँग नगर उपप्रमुख कार्यक्रमलाई महिला तथा बालबालिका मैत्री कार्यक्रम मार्फत प्रभावकारी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१३. यस नगरपालिकाभित्र संचालनमा रहेका बाखा पकेट क्षेत्रहरूलाई व्यवस्थित गरि संघीय सरकारसँगको समन्वयमा बाखा श्रोत केन्द्र स्थापनाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । साथै यस नगरपालिकामा मध्यपहाडी सडक भैसी पकेट क्षेत्र लागू भएकोले उक्त क्षेत्रबाट उत्पादन भएको दुध तथा दुधजन्य पदार्थलाई बजारीकरण गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
१४. नगरपालिका भित्र रहेका गरिव, विपन्न, पछाडी परेका वर्ग, दलित, जनजाती र सामाजिक तथा आर्थिक रूपले वञ्चितकरणमा परेका वर्गलाई लघु उद्यमीको रूपमा स्थापित गरि स्थानीय स्रोत, बजार माग र लक्षित वर्गको रुचिका आधारमा उत्पादन बढाउने गरी रोजगारीमा बृद्धि पुग्ने किसिमका विभिन्न सीप विकास तालिमहरू संचालन गरी गरिवी न्युनिकरणमा सहयोग पुरयाइने छ । सबै उद्योग स्थापना तथा संचालनका लागि चाहिने आधारभुत पक्षहरू व्यवस्था गर्न जसअन्तरगत उद्यमशिलता विकास, सीप विकास, प्रविधि हस्तान्तरण, लघु कर्जामा पहुच, प्रविधिमा पहुच र बस्तु सेवाको बजारीकरण सम्मका कार्यक्रमहरूलाई एकिकृत रूपमा संचालन गरिने छ ।
१५. युवा तथा वयस्क जनशक्तिलाई जिवन निर्वाहका लागि आयआर्जनमा प्रत्यक्ष रूपमा जोड्नका लागि युवाहरूको रोजगारी बृद्धि गर्ने किसिमका जिवनउपयोगी तालिमहरू जस्तै डोजर, स्काभेटर, मोटर

ड्राईभिङ्ग, सिलाई कटाई, हाउस वाइरिङ्ग, प्लम्बिङ्ग, व्यूटी पार्लर, मोटरसाईकल मर्मत, कम्प्युटर मर्मत, डकमी लगायतका तालिमहरू संचालन गरिने छ ।

१६. बजार अनुगमन मार्फत दर्ता भए नभएका व्यवसायहरूको तथ्यांक तयार गरि दर्ता नभएका व्यवसायलाई दर्ता प्रक्रियामा ल्याईने छ । एकिकृत कर प्रणाली लागु गरि नगरपालिकाबाटै व्यवसायीहरूलाई छिटो छरितो व्यवसाय दर्ता नविकरण लगायतका कामहरू संचालन गरिने छ ।
१७. नवप्रवर्तन र व्यवसायिक सोच उद्यमशिलता विकासको पहिलो शर्त हो त्यसैले नगरपालिका भित्र व्यवसाय गरिरहेका, भविष्यमा व्यावसाय गर्न चाहने र बैदेशिक रोजगारी बाट फर्किएकाहरूको उद्यमशिल सोचको विकास गरि व्यवसायमा संलग्न हुन युवाहरूलाई उद्यमशिलता विकास तालिम दिई व्यवसायमा लाग्न प्रोत्साहन गरिने छ ।
१८. लघु घरेलु तथा साना उद्यमीहरूले उत्पादन गरेका सामग्रीहरूको सहज बजारिकरणका लागि नगरपालिकाका ग्रामीण बजार केन्द्रहरूमा कोशेली घर, सौगात गृह तथा विक्रि कक्ष स्थापना गरिने छ । नगरपालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा उत्पादित व्यवसायजन्य तथा कृषिजन्य सामग्रीलाई एकै ठाउँमा संकलन गरि सोही ठाउँबाट विक्रि गर्ने बातावरण मिलाईने छ । साथै नगरपालिकाबाट पहिले लिएको सीपलाई प्रभावकारी सदुपयोग गर्ने र स्तरवृद्धि गर्न चाहने उद्यमीहरूलाई वार्षिक रूपमा थप सीप तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरिने छ र त्यस्ता उद्यमीहरूलाई वार्षिक रूपमा पुरस्कृत तथा सम्मान गरिने छ ।
१९. नगरपालिकामा संचालनमा रहेका सहकारीहरूको क्रियाशिलता विश्लेषण गरी यसको खारेजी तथा सबलीकरणको नीति अवलम्बन गर्दै “एकका लागि सबै र सबैका लागि एक” भन्ने सहकारी क्षेत्रको मुल नारालाई मुर्त रूप दिन आवश्यक पहल गर्दै सहकारीलाई उत्पादनमूलक कार्यमा जोडिनेछ ।
२०. नगरपालिकाको वडा नं १२ र वडा नं ४ को जेवामा बाखा पकेट क्षेत्र स्थापना भई संचालनमा रहेका छन् यसैगरी वडा नं ३.४ र ६ मा भटमास पकेट क्षेत्र संचालनमा रहेका छन् यसै गरी वडा नं ८ को रुवमा ओखर वडा नं ९ मा लसुन पकेट क्षेत्र स्थापना भई संचालनामा भएकोले यस क्षेत्रलाई निरन्तरता दिदै वडा नं १० लाई आलु र कागती पकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ र यसको बजारीकरणको उचित प्रवन्ध मिलाईनेछ । साथै नगरपालिकाको आर्थिक विकास शाखाको प्राविधिक सहजीकरणमा यस नगरपालिकाको अन्य वडाहरूको संभाव्यता अध्ययन गरी कृषि उपज पकेट तथा ब्लकहरूको संचालन गर्ने निति नगरपालिकाले अवलम्बन गर्नेछ ।

पर्यटन क्षेत्र

२१. यस नगरपालिकाको वडा नं २ को सुयाडा मालिका, वडा नं ८ मा रहेको घोगी देवल, वडा नं १२ रहेको समाल्थाना मालिका र वडा नं १० को मछ्राईना मालिकालाई आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकीय आकर्षणको केन्द्रको रूपमा विकास गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ । साथै वडा नं ३ को बांडकोट

गुफा, वडा नं ४ को चाल्ने मालिका भ्यूटावर तथा सम्भाव्य अन्य क्षेत्रलाईलाई समेत पर्यटकीय स्थलको रूपमा विकास र विस्तार गर्दै लिने नीति अवलम्बन गरिने छ ।

२२. विशेष वडाको रूपमा रहेको वडा नं ७ लाई जातीय विविधता, प्राकृतिक श्रोतहरूको समुचित परिचालन मार्फत पर्यापर्यटनको रूपमा विकास गर्दै होम स्टे, हाईकिङ्ग, लगायतका पर्यटन पूर्वाधारको विकास गरिनेछ ।

वित्तीय क्षेत्र

२३. उत्पादनशील र रोजगारीमूलक क्षेत्रमा कर्जा प्रवाह सहज बनाईनेछ, प्रतिस्पर्धी बस्तु तथा सेवा उत्पादन र वितरण गर्न निजी क्षेत्रलाई आकर्षण गर्दै वितीय रूपमा बोझिला, नागरिकबाट विभिन्न बहानामा चर्को ब्याज असुल्ने, वितीय संस्थाहरूलाई नियमन गरिनेछ । सरल र सहूलियत कर्जाको निम्ति कृषि सहूलियत कर्जा लगानीको जोखिम न्यूनिकरण कोष स्थापना गरी कृषि कर्जामा लगानी गर्न निजी क्षेत्र साझेदार निकाय एवं वितीय क्षेत्रको लगानी भिन्ड्याईनेछ ।
२४. नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका विभिन्न सहकारी, वितीय क्षेत्रहरूलाई उत्पादनसँग जोड्नुको लागि कर्जा तथा ऋण प्रवाह प्रणालीलाई सरल, सहूलियत र सहज बनाउन नगरपालिकामा लघु उद्यम वितीय कोष स्थापान गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन पहल गरिनेछ ।
२५. विद्धमान कर प्रणालीको पुनरावलोकन गरी स्वच्छ, पारदर्शी र लगानीमैत्री बनाईनेछ, स्थानीय तहको राजस्व परिचालन सहज बनाउन आवश्यक निति तथा मापदण्ड बनाई लागू गरिनेछ, बैदेशिक सहायतामा आधारित दातृ निकायलाई स्थानीय सरकारको कार्य प्राणालीमार्फत उच्च प्रतिफलयुक्त रणनितिक एवम् रुपान्तरणकारी आयोजनामा परिचालन गरी डिजिटल बैकिङ्ग अवधारण अनुरूप स्थानिय शासन प्रणाली सृदृढ गर्दै सबै वितीय कारोबार र शासन पद्धती विद्युतीय माध्यमबाट हुने व्यवस्था मिलाईनेछ । छेडागाड नगरपालिकामा रहेको बैकिङ्ग कारोकारलाई शाखामार्फत नगरपालिकाको प्रशासनिक कामकाज भैरहेको स्थानबाट सेवा प्रवाह मिलाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।

सामाजिक विकास क्षेत्र

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद

२६. विद्यालय निरीक्षण तथा अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाई शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्नको लागि यस नगरपालिका अन्तर्गत विद्यालय स्रोत केन्द्रको संचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्य गरिने छ ।
२७. छेडागाड नगरपालिका स्थित विभिन्न विद्यालयहरूमा रहेको विद्यार्थी संख्या, विद्यालयको भौगलिक दुरी, शिक्षक दरवन्दी आदि मापदण्डका आधारमा विद्यालयहरू मर्ज तथा खारेज गर्ने कार्य गरिने छ । दरवन्दी मिलानको कार्यलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि सिफारिस गर्ने संयन्त्र बनाई कार्यान्वयन

गरिने छ । विद्यार्थी संख्या, विषयगत शिक्षक र संचालित तहको आधारमा विद्यालयहरूमा हुने अध्ययन अध्यापन कार्यलाई बालमैत्रीपूर्ण, व्यवस्थित, प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन यस नगरपालिकाको स्रोतबाट उक्त विद्यालयहरूमा आवश्यकतामा आधारमा शिक्षण सिकाई अनुदान कोटा वितरण गरिने छ ।

२८. यस नगरपालिका अन्तर्गत खेलमैदान, भवन, शौचालय, खानेपानी, आई .सिटी. आदिको अवस्था कमजोर भएका विद्यालयहरूलाई प्राथमिकता क्रमको आधारमा यस आर्थिक वर्षमा विद्यालयहरूमा भौतिक सुविधा विस्तारका कार्यक्रमहरू वितरण गरिनेछ ।
२९. यस नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित ९२ वटा सामुदायिक विद्यालयहरूका भवनमा नेपाल सरकारले तोकेको रंगरोगन गर्ने कार्य गरिने छ ।
३०. यस नगरपालिकाभित्रका प्रत्येक वडामा एक नमूना विद्यालय र नमूना बालबिकास केन्द्र स्थापना गरी, अन्य विद्यालयहरूको सिकाई थलोको रूपमा विकास गर्न आवश्यक भौतिक, शैक्षिक र प्रशासनिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने नीतिलाई थप व्यवस्थित बनाईनेछ
३१. सुरक्षित विद्यालय (विद्यालय शान्ति क्षेत्र, हिसारहित विद्यालय, भू-कम्प प्रतिरोधी संरचना, अपाङ्गमैत्री, बालमैत्री संरचना) लाई प्रवर्द्धन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
३२. एकीकृत पाठ्यक्रम सम्बन्धी शिक्षकहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र बाल बालिकाहरूको निरन्तर मूल्याङ्कन प्राणाली लागू गर्ने कार्यलाई अर्थपूर्ण र प्रभावकारी बनाउने निति अनुसरण गरिनेछ ।
३३. विद्यालय र समुदायमा आधारित प्रारम्भिक बालबिकास केन्द्रमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूको सर्वाङ्गीण विकासमा टेवा पुऱ्याउने खालका शैक्षिक सामग्री र बालमैत्रीपूर्ण कक्षाकोठा व्यवस्थापन गर्नको लागि यस नगरपालिका र साझेदार संस्थाहरूको विचमा सम्पुर्ण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३४. बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक र सवेगात्मक पक्षलाई मध्यनजर गरी खेलकुद क्षेत्रको विकास गर्नको लागि प्रत्येक माध्यमिक विद्यालयमा खेलकुद सामग्री खरिद गर्नुका साथै छेडागाड नगरपालिका भित्र मेयर कप, अन्तर विद्यालय राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड प्रतियोगिता सञ्चालन गरिने छ ।
३५. यस नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूमा कार्यरत विद्यालय सहायक कर्मचारी, कार्यालय सहयोगीको खाइपाइ आएको पारिश्रमिक रकम न्युन भएकोले प्रोत्सहान स्वरूप थप रकम उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने छ । साथै संघीय अनुदानमा संचालित बालबिकास केन्द्रका शिक्षिका र नगर अनुदानमा कार्यरत बालबिकास शिक्षिकाहरूको मासिक पारिश्रमिकमा एकरूपता कायम गरिनेछ ।
३६. छेडागाड नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालित सबै आधारभुत तथा माध्यमिक विद्यालयहरूमा भवन, फर्निचर, कक्षाकोठा, प्रयोगशाला, शौचालय, खानेपानी, पुस्तकालय, बुक कर्नर जस्ता भौतिक तथा शैक्षिक पूर्वाधारको विकास गरिने छ ।

३७. आधारभुत विद्यालय उमेर समुहका सबै बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराई “बालबालिकालाई विद्यालयमा ल्याउ, सिकाउ र टिकाउ” भन्ने नारालाई मध्यनजर गर्दै शैक्षिक सत्रको सुरुमा भर्ना अभियान, बालबालिकालाई विद्यालयमा स्वागत गर्ने जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
३८. शैक्षिक व्यवस्थापन तथा संस्थागत विकासका लागि प्रधानाध्यापक, शिक्षक, कर्मचारी तथा विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको क्षमता विकासका कार्यक्रम, नियमित प्र अ तथा नगर शिक्षा समितिको बैठक सञ्चालन मार्फत शैक्षिक गुणस्तर हासिलको लागि पहल गरिनेछ ।
३९. यस नगरपालिका अन्तर्गत सबै विद्यालयमा कार्यरत प्र अ र शिक्षकहरूको कार्यसम्पादन सुचकको आधारमा बस्तुनिष्ठ मुल्याङ्कन गरी वर्षमा एकपटक उत्कृष्ट विद्यालय, उत्कृष्ट प्र अ र उत्कृष्ट शिक्षक रूपमा पुरस्कृत गरिने छ ।
४०. छेडागाड नगरपालिका अन्तर्गत विभिन्न सामुदायिक विद्यालयबाट SEE परीक्षामा सहभागी भई सर्वोत्कृष्ट नतिजा प्राप्त गर्ने १/१ जना छात्र/छात्रालाई पुरस्कृत तथा सम्मान गरिनेछ ।
४१. नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका अति विपन्न गरिव जेहेन्दार विद्यार्थीहरूलाई उच्च शिक्षा (एम वि वि एस र इन्जिनियरिङ्ग) अध्ययनको लागि छात्रृत्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
४२. शारीरिक रूपमा अपाङ्गता भई विद्यालय जान नसक्ने बालबालिकाहरूको लागि घरमै विद्यालय कार्यक्रम संचालन गरी बालबालिकाहरूलाई शिक्षाको मूल प्रवाहीकरणमा जोड्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
४३. छेडागाड नगरपालिका अन्तर्गत SEE परीक्षा केन्द्र भएका विद्यालयमा SEE परीक्षालाई व्यवस्थित, मार्यादित र अनुशासित तरिकाले सम्पन्न गर्नको लागि उचित प्रकारको नियमन र अनुगमनको व्यवस्था गरिनेछ । जसको लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
४४. नगर स्तरीय आधारभुत शिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा) कक्षा ८ लाई व्यवस्थित (मार्यादित र अनुशासित बनाउनको लागि नगरपालिका स्तरीय प्रश्न पत्र निर्माण, मोडरेसन, कपी परीक्षण, कपी ढुवानी, केन्द्रध्यक्ष तथा निरीक्षक नियुक्ति, केन्द्र व्यवस्थापन, अनुगमन तथा निरीक्षण आदि जस्ता कार्य गर्ने प्रयोजनको लागि आवश्यक पर्ने बजेटको व्यवस्था मिलाइने छ ।
४५. विद्यालयका कक्षा कोठाहरूलाई धुलो रहित बनाई अध्ययन अध्यापन गर्नको लागि कक्षा १-५ सम्म कार्पेटको व्यवस्थाका साथै अन्य कक्षामा 3B [Bench, Black board, Book corner] को व्यवस्थापन गरिने छ ।
४६. तोकिएको न्यूनतम सिकाई उपलब्धी हासिल गराउन नसक्ने विद्यालयहरूलाई नगरपालिकाबाट दिइने विविध अनुदानमा कटौती गर्ने नीतिको पूर्ण कार्यान्वयन गरिने छ ।
४७. विद्यालय दिवा खाजा कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय कृषि उपजमा आधारित अर्गानिक तथा पोषणयुक्त दिवा खजालाई सफा र स्वस्थकर रूपमा खुवाउने कार्यका लागि यस नगरपालिका अन्तर्गत संचालित सबै सामुदायिक विद्यालयहरू तथा बालविकास केन्द्रहरूमा भान्छा घर निर्माणको कार्य गरिनेछ ।

४८. प्रत्येक माध्यमिक तथा आधारभूत विद्यालयहरूमा अध्ययनरत किशोरीहरूलाई स्वस्थकर गुणस्तरीय स्यानीटरी प्याड प्रयोगको सुनिश्चितता गरी बिसर्जन गर्ने कार्यका लागि विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।
४९. किशोर किशोरीहरूको लागि विद्यालय नर्स मार्फत नियमितरूपमा वृहत्तर यौनिकता शिक्षा कार्यक्रम निर्देशिका अनुसार कक्षा संचालनको व्यवस्था मिलाईनेछ । साथै हरेक माध्यमिक विद्यालयहरूमा किशोर किशोरी मैत्री सूचना केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
५०. बालबालिकाको सिकाई उपलब्धी सुधार गर्न पढाईमा कमजोर भएका बालबालिकाहरूलाई उपचारात्मक कक्षा, पढाई मेला लगायत शैक्षिक सामग्री निर्माण कार्यशाला जस्ता कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
५१. गुणस्तरीय सिकाई वातावरणको आधारमा विद्यालयको स्वमूल्याङ्कन गरी विद्यालयको समग्र भौतिक, शैक्षिक र व्यवस्थापकीय पक्षको सुधार गर्दै जाने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
५२. विविध प्रकृतिका अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई विद्यालय शिक्षाको पहुँचमा पुरयाउन नगरपालिका अन्तर्गत सञ्चालन भएको स्रोत विद्यालयका स्रोत शिक्षकको पारिश्रमिक, तालिमका साथै आवासिय स्रोत विद्यालय बनाउन आवश्यक प्रक्रिया शुरु गरिने छ ।
५३. छेडागाड नगरपालिका अन्तर्गत विभिन्न विद्यालयहरूमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूको अन्तरनिहित प्रतिभाको पहिचान गर्नका लागि बालबालिकासँग मेयर कार्यक्रमलाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइनेछ ।
५४. विद्यार्थीलाई स्वस्थ र तन्दुरुस्त रहन योग शिक्षा र नेपाल स्काउटलाई विद्यालयमा कार्यान्वयन गर्न योग शिक्षक र नेपाल स्काउट शिक्षकलाई तालिम दिईनेछ ।
५५. छेडागाड नगरपालिकाको आधारभूत तह (कक्षा १-८) को स्थानीय पाठ्यक्रम "हाम्रो छेडागाड" कार्यान्वयनका लागि आधारभूत तह सबै कक्षाको पाठ्यपुस्तक लेखन कार्य गरी सबै विद्यालयमा लागु गरिने छ ।
५६. छेडागाड नगरपालिकाका सबै विद्यालयहरूमा सूचना प्रविधि मैत्री शिक्षण सिकाइको लागि सबै विद्यालयहरूलाई डिजिटल सिकाइ सामग्री व्यवस्थापन गरिने छ ।
५७. विद्यालय उमेर समुह (४-१२ वर्ष) का शतप्रतिशत बालबालिकाहरू विद्यालयहरूमा भर्ना भई छेडागाड नगरपालिकाका १३ वटा वडाहरू शतप्रतिशत बालबालिका विद्यालयमा भर्ना भई निरन्तर भएको वडा घोषणा भईसकेकोले अविलम्ब छेडागाड नगरपालिकालाई शतप्रतिशत बालबालिकाहरू विद्यालयमा भर्ना भई निरन्तर भएको पालिका घोषणा गरिनेछ ।
५८. सामाजिक सचेतिकरण सामाजिक परिचालन तथा विभिन्न किसिमका प्रकोप राहत तथा उद्धार जस्ता सामाजिक कार्यमा युवा जनशक्तिलाई परिचालन गरिनेछ ।

५९. राष्ट्रका लागि खेलकुद स्वास्थ्यको लागि खेलकुदको अवधारणा बमोजिम खेलाडीहरूको पहिचान गरि उनीहरूको कौशलताको संरक्षण र विकास गरिनेछ । यसको लागि नगरपालिकामा युवा सूचना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।

महिला तथा बालबालिका

६०. बालबालिकाहरूको हितलाई ध्यानमा राखी नगरपालिकाको महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक शाखामा रही कार्य गर्ने गरी बालकल्याण अधिकारीको व्यवस्था गरिएको छ । जोखिमपूर्ण पारिवारिक स्थितिमा रहेका बालबालिकाहरू विद्यालय शिक्षाको अवसरबाट बञ्चितिकरणमा परेका छन । जसको कारण जोखिमपूर्ण काममा उनीहरू संलग्न हुनुपर्ने बाध्यात्मक परिस्थिति रहेको छ । त्यो परिस्थिति बाट मुक्त गरी बालमैत्री परिवेश निर्माण गर्नुपर्नेछ । यस कार्यका लागि बाल विवाह, बाल श्रम, मानव बेचबिखन विरुद्धको अभियान संचालन गरी बालमैत्री नगरपालिका घोषणा गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
६१. वडाहरूमा स्थापना भएका बालउदार कोष सबलीकरण गरी नगरपालिकामा पनि बालउदार कोष स्थापना गरिनेछ र पारासामाजिक कार्यकर्ता परिचालनमा विशेष व्यवस्था गरिनेछ ।
६२. Save The Children को आर्थिक सहयोगमा संचालन हुने सहयात्रा तेश्रो परियोजनाको लागि आवश्यक लागत साझेदारीको व्यवस्था गरिनेछ । यसलाई शिक्षा, बालसंरक्षण, बालअधिकार, बाल गरिवी र महिला बालबालिकाको क्षेत्रमा लगानी गर्ने गरी वातावरण निर्माण गरिनेछ ।
६३. नगरपालिका क्षेत्रमा हुने बालश्रम, बालविवाह, बाल यौन दुराचार, बाल हिंसा बालविवाह विरुद्धका जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
६४. महिला तथा बालबालिकाहरू माथि हुने सबै किसिमका हिंसाहरूको अन्त्य गरी समन्यायमा आधारित समाज निर्माणको गर्न विशेष कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
६५. वडा तथा नगरपालिकास्तरमा बाल अधिकार समितिहरूको सबलीकरणको निम्ति आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाईनेछ । बाल क्लव र बाल संजालहरूको क्षमता विकासको निम्ति आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
६६. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको वार्षिक रूपमा स्वास्थ्य परिक्षण गरी आवश्यक सहायता सामग्री र परिचयपत्र वितरणको उचित व्यवस्था मिलाईनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा

६७. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम न्यूनतम मानवीय मर्यादा र लक्षित वर्गको आत्मसम्मानसँग सम्बन्धित कार्यक्रम हो । यसको सहज र सरल पहुँच कायम गरिनु हामी सबैको कर्म पनि हो । बैङ्किग प्रणाली

मार्फत सबै लक्षित नागरिकलाई सामाजिक सुरक्षाको सेवा उपलब्ध गराउने राष्ट्रिय नीतिको कार्यान्वयनबाट यस नगरपालिकाका लाभग्राहिहरूले भोगेको सास्तीले लोककल्याणकारी राज्य र जनताको निकटको सरकारको मान्यतामा विरोधाभास पैदा भएको छ । यसको समाधानको लागि तत्काल नगरपालिकाको मुकाम रहेको स्थानमा बैकको Extension Counter स्थापना गरि सामाजिक सुरक्षा तथा बैङ्किग सेवालाई आगामी आ व को शुरुवातसँगै सुचारु गरिनेछ ।

६८. देशभर बीमाको पहुँच बिस्तार गर्ने र न्यून आय भएका वर्ग र समुदायलाई स्थानीय तहमार्फत लघुबीमा गर्ने राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रमलाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
६९. विभिन्न संघर्ष, जनयूद्ध, जनआन्दोलन तथा प्रदेश स्थापनाको क्रममा शहिद, वेपता, भएका घरपरिवार घाइते अपाङ्ग भएका व्यक्ति, परिवारका सदस्यको आर्थिक, सामाजिक र शैक्षिक अवस्थामा टेवा पुग्ने गरी राहत, पुर्नमिलन तथा पुनस्थापनाको निम्ति आवश्यक कार्यक्रम बनाई लागू गरिनेछ ।
७०. सामाजिक क्षेत्रमा काम गर्ने सबै साझेदार निकायहरूको समन्वय र सहकार्यमा प्रभावकारी कार्यक्रम निर्माण गरि सामाजिक विभेद, बहिष्करण, हिंसामा परेका वर्ग समुदायले लाभ लिन सक्ने गरी कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ ।
७१. नगरपालिकामा रहेको बाल अक्षयकोष मार्फत आमा बुवा नभएका अनाथ ५ देखी १५ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लागि बालपोषण र जीवन निर्वाह भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ । बाल अक्षयकोषको बीउ पूँजी बृद्धिको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।

स्वास्थ्य क्षेत्र

७२. यस नगरपालिका क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने नागरिकहरूको स्वास्थ्य स्थिति एकदम कमजोर रहेको छ । स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने र आधारभूत स्वास्थ्य सेवा निशुल्क पाउने नागरिकको मौलिक हकको पुर्ण उपयोग हुन सकिरहेको छैन । स्थानीय स्तरमा रहेका स्वास्थ्य चौकीहरूको सेवालाई प्रभावकारी र गुणात्मक बनाउन औषधी तथा उपकरणको समयमै व्यवस्था गर्न शाखालाई जिम्मेवार बनाईनेछ । नगर अस्पतालबाट उपलब्ध गराउने नियमित र आकस्मिक स्वास्थ्य सेवालाई व्यवस्थित प्रभावकारी र जनस्वास्थ्य मैत्री बनाउन आवश्यक उपकरण औजारको व्यवस्था मिलाईनेछ । आगामी केही बर्षमा नगर अस्पतालबाट X-ray, भिडियो एक्सरे, ल्याब लागतका सेवा सुविधा उपलब्ध गराउनको लागि न्यूनतम पूर्वधारको व्यवस्था मिलाईनेछ । बर्षमा एकचोटी प्रदेश अस्पताल तथा अन्य विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने संघ संस्थासँगको समन्वय, सहकार्यमा महिलाको पाठेघर झर्ने, पाठेघर क्यान्सर, आँखा, हाड जोर्नी लगायतका विभिन्न विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा शिविरहरू संचालन गरिनेछ ।
७३. आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सबैको सहज पहुँच पुर्याईनेछ साथै सुरक्षित मातृत्व, शिशु प्रजनन स्वास्थ्यको सुनिश्चितताको लागि विशेष पहल गरिनेछ । सामाजिक अन्धविश्वासको कारणबाट पाठेघरको समस्या

तथा यौन रोगले ग्रसित महिलाहरूको लागि विशेष कार्यक्रम ल्याईनेछ र नगरपालिका भित्र रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट मातृ शिशु स्वास्थ्य सेवालाई सुरक्षित र भरपर्दो बनाउन नियमित सुत्केरी जाँच तथा प्रसुती सेवा उपलब्ध गराईने व्यवस्था मिलाईनेछ । बिरामीको चाप र भौतिक पूर्वाधारको अवस्थालाई मध्यनजर गरी स्वास्थ्य चौकी दशेरालाई थप स्तरोन्नती गरी विशेषज्ञ प्रसुती केन्द्र एवम् ट्रमा सेन्टरको रूपमा विकास गरिनेछ ।

७४. छेडागाड नगरपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा हुने सुत्केरी महिलाहरूको लागि सुत्केरी हुने वित्तिकै प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउन सुत्केरी प्रोत्साहन कोषको स्थापना गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । साथै सुत्केरी महिलाहरूलाई निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
७५. अत्यावश्यक औषधी भण्डारण तथा आकस्मिक चिकित्सकीय सेवाहरूको प्रबन्ध मिलाईनेछ ।
७६. सुत्केरीसँग उपमेयर कार्यक्रम लागु गरी संस्थागत सुत्केरी बृद्धि गर्न पोषिलो झोला वितरण गरी सुत्केरी आमा तथा बालबालिकाको पोषण अवस्थामा सुधार गरिनेछ ।
७७. सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थाहरूमा ELMIS प्रणाली पूर्णरूपमा लागू गरी औषधिको व्यवस्थित खरिद, वितरण तथा भण्डारण गरिने र स्वास्थ्य संस्थाहरूमा निशुल्क वितरित औषधीहरूलाई सहज रूपमा उपलब्ध हुने वातावरण सुनिश्चित गर्न स्वास्थ्य शाखा र नगरपालिकालाई जिम्मेवार गराईनेछ ।
७८. सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई मेडिक मोबाईल कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न तालिमको व्यवस्था गरी सुत्केरी तथा गर्भवती महिलाहरूलाई मोबाईल वितरण गरि एस.एम.एस (SMS) प्रणालीबाट गर्भजाँचको लागि पठाउन र संस्थागत सुत्केरीलाई बृद्धि गरि घरमा बच्चा जन्माउने दर घटाई बाल तथा मातृमृत्युदर घटाईनेछ ।
७९. स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक उपकरण तथा फर्निचरको व्यवस्था गरी प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न सहज बनाईनेछ ।
८०. आवश्यकता तथा प्राथमिकताको आधारमा यस आ.व २०८०।०८१ मा कम्तिमा ४ वटा आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूमा बर्थिङ सेन्टर संचालन गरिनेछ ।
८१. पँहुचमा नपुगेको बस्ति तथा समुदायको लागि सहज स्वास्थ्य सेवा प्रवाहको लागि संचालित गाँउघर क्लिनिकहरूलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक फर्निचर तथा अन्य उपकरण व्यवस्थापनको लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
८२. नियमित खोप कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न तथा खोपको खेरजाने दरलाई घटाउन खोप ढुवानी तथा भण्डारणको लागि आवश्यक प्रविधिको प्रबन्ध गरिनेछ ।
८३. विद्यालय नर्सिङ कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्ने तथा प्राथमिक उपचार बक्स वितरण गरि विद्यालयमा रहेका किशोर किशोरीहरूको नियमित स्वास्थ्य जाँच तथा पोषणको स्थितिमा सुधार ल्याउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।

८४. वर्तमान परिवेशमा विविध कारणले बढ्दै गएको मानसिक स्वास्थ्यको समस्यालाई न्यूनिकरणको लागि मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी मनोपरामर्शका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

खानेपानी तथा सरसफाई

८५. नगरबासीलाई स्वच्छ खानेपानीको पहुँचमा ल्याउन नगरपालिकाको दायित्व हो । यसको लागि स्वच्छ खानेपानीका मुहानहरूको पहिचान छनौट गरी पानीको गुणस्तरको चेकजाँच गर्ने र एक घर एक धारा निर्माणको लागि यस नगरपालिकाभित्र संचालमा रहेका संघ संस्थाहरूसँगको साझेदारिमा समपूरक अनुदान लगायतका कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिईनेछ । संघीय खानेपानी तथा सरसफाई कार्यालयसँग समेत समन्वय गरेर आवश्यक खानेपानी तथा सरसफाईजन्य कृयाकलापहरू अगाडी बढाईनेछ ।

८६. नगरपालिकाको सबै वडाहरूलाई सरसफाई सूचकको आधारमा पूर्ण सरसफाई वडा घोषणको लागि नगरपालिकाले विशेष व्यवस्था गर्ने छ ।

८७. नगरपालिका क्षेत्रमा संचालन भएका खानेपानी योजनाहरूको दीगोपना सुनिश्चित गरी जनतालाई गुणस्तरीय स्वच्छ खानेपानीको दीर्घकालीन लाभ प्रदान गर्नको लागि नगरपालिकास्तरीय वास प्लान (Wash Plan) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

पूर्वाधार विकास तर्फ

सिंचाई तथा उर्जा

८८. नगरपालिकाभित्र रहेका बाँझो तथा उर्वरयोग्य भूमीमा सिंचाईको व्यवस्था गरि उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउदै किसानलाई व्यावसायिक बनाईनेछ ।

८९. नगरपालिकाको सबै वडाहरू राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाईन विस्तारको लागि सरोकारवाला निकायहरूमा समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।

सडक

९०. नगरपालिकाको मुख्य प्रवेशद्वारको रूपमा रहेको छेडा थलह सडक खण्ड अन्तरगतको मोर्क देखी चंखिला फलिहालन सम्मको सडक खण्डको टेन्डर आह्वान भैसकेको र धैया, सानाखोला सडक खण्डको टेन्डर आह्वानको कार्य अन्तिम चरणमा पुगेकोले उक्त सडकहरूको गुणस्तर कायम गरी समयमै कालोपत्रे गर्नको लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ । साथै यस नगरपालिकाभित्र ट्रयाक ओपन भएर सिजनल सडकको रूपमा रहेका सडकहरूलाई स्तरोन्नती गरी १२ महिना निर्वाध रूपमा आवतजावतको व्यवस्था मिलाउन प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम तथा मुख्यमन्त्री

रोजगार कार्यक्रम र नगरपालिकाबाट संचालन हुने कार्यक्रमलाई एकीकृत रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

९१. नगरपालिकाको सबैजसो वडाहरूमा सडक संजाल पुगिसकेको छ भने वडा नं ७ को टिकाचौरमा यस वर्ष सडक पुर्याउन आवश्यक बन्दोबस्त मिलाईनेछ साथै विद्यालय, स्वास्थ्यचौकी र अन्य सार्वजनिक स्थलहरूलाई पनि सडक पहुँचमा ल्याउनको लागि पहल गरिनेछ ।
९२. वडा नं २, ३, र ४ को Life Line को रूपमा रहेको मनाघाट पिपलतरा अन्दरकोट सडकको ट्रयाक ओपनको कार्यलाई आगामी आ व सम्म सम्पन्न गर्ने गरी कार्य अगाडी बढाईनेछ । साथै सुयाडा २ नं वडा कार्यालय खामालेख खारा सडक खण्ड, मनाघाट देखी पोखा जोड्ने सडक खण्ड, वडा नं १३ को लिर्ता मछ्याईना सडक र वडा नं १० को खलटाकुरा मछ्याईना सडक खण्डको स्तरोन्नतीको लागि सरोकार निकायहरूसँगको सहकार्य तथा समन्वयमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
९३. यस नगरपालिकाको वडा नं ५ र १२ जोड्ने मनाघाट मोटरेवल पुल वडा नं ६ र ८ जोड्ने नाउरीघाट मोटरेवल पुल, वडा नं ११ र १० जोड्ने लम्ती खोला मोटरेवल पुल, वडा नं ५ र ९ जोड्ने चल्लोपोले मोटरेवल पुल निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

भवन निर्माणतर्फ

९४. आफ्नो भवन नभएका वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माणको व्यवस्था मिलाईनेछ । नगरपालिकाको लागत तथा लागत साझेदारीमा निर्माण हुने भवन संरचनालाई बालमैत्री, वातावरण मैत्री तथा अपाङ्गता मैत्री बनाउने नीति कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ ।
९५. ग्रामिण कृषि सडकहरूको स्तरोन्नती र मर्मत संभार गर्नको लागि नगरपालिकामा स्थापना भएको मर्मतसंभार कोषको मितव्ययी, प्रभावकारी र औचित्यपूर्ण परिचालनमा ध्यान दिईनेछ ।
९६. सबै विद्यालय भवनहरूलाई जोखिम रहित बनाउन सुरक्षित विद्यालयको अवाधारण अनुसार विद्यालय भवनहरूलाई RCC मोडेलमा सम्पन्न गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
९७. सामाजिक सेवा तथा क्रियाकलाप संचालन गर्नको लागि सबैको पहुँच कायम हुन सक्ने स्थानमा सामुदायिक भवनको निर्माणको शुरुवात गरिनेछ ।

संचार तथा झोलुङ्गे पुल

९८. नगरपालिका र नगरक्षेत्र भित्रमा संचार सेवालाई भरपर्दो र विश्वासिलो बनाउन प्राविधिक संभाव्यता अध्ययन गरेर टेलिफोन टावरको स्थापनाको पहल गरिनेछ ।

९९. यस नगरपालिकाको वडा नं १२ को मनाघाट र वडा नं ५ को चंखिला जोड्ने मनाघाट खोला र वडा नं ७ को घट्टेखोलामा झोलुङ्गे पुल निर्माणको लागि डोलिडार (झोलुङ्गे पुल क्षेत्रगत कार्यक्रम) सँग समन्वय गरि कार्य अगाडी बढाईनेछ ।

वन वातावरण र विपद व्यवस्थापन क्षेत्र

१००. नगरपालिका क्षेत्रभित्र गैरकानूनि र अव्यवस्थित रूपमा खोटो संकलन कार्य भइरहेको र वन जंगल जथाभावी फडानी र नष्ट हुँदै गएको हुनाले आगामी आर्थिक वर्षदिखि खोटो संकलनको कार्य पूर्ण रूपमा बन्देज गरिनेछ ।

१०१. वनजंगलको व्यापक फडानी, आगलागी, खोरिया खेती जस्ता कार्यहरुले नगरपालिका भित्ररहेको वनजंगलको विनास हुँदै गईरहेको र प्राकृति श्रोत साधनको अत्याधिक र अनियमित दोहनबाट जैविकि विविधता र वातावरणमा प्रतिकूल असर परिरहेको छ यसको अन्त्य गर्नको लागि प्राकृतिक श्रोत साधनहरुको संरक्षण संवर्द्ध गर्न वृक्षारोपण गर्ने, सामुदायिक र संरक्षित वन नितिलाई कार्यान्वयनमा जोड दिने, वातावरण र मानवबीचको अन्योन्याश्रित सम्बन्धको बारेमा जनसचेतीकरण तर्फ विशेष पहल गरिनेछ ।

१०२. बाढी पहिरोको जोखिम न्यूनकरणको लागि जोखिम संभाव्यता अध्ययन गरी त्यसको असर कम गर्नको लागि चाहिने न्यूनतम पूर्वाधारको आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । यस्ता प्रकृतिजन्य प्रकोपबाट पिडित नागरिकको उद्धार, राहत पुनःस्थापना र पुर्नलाभको कार्यक्रम तत्काल संचालन हुने व्यवस्था मिलाईनेछ र साथै विपदपूर्वको सूचना प्रणालीलाई पनि सुव्यवस्थित बनाईनेछ ।

सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सुशासन र न्यायिक समिति

१०३. सार्वजनिक प्रशासनलाई स्वच्छ, सक्षम, निष्पक्ष, पारदर्शी, जनउत्तरदायी र सहभागितामूलक बनाउदै नगरपालिकाबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधामा नगरबासीको समान र सहज पहुँच सुनिश्चित गरी आन्तरीक सुसंशासनको प्रत्याभूतिको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१०४. नगरपालिकामा कार्यरत जनशक्तिको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा दण्ड पुरस्कार प्रणालीको नीति अंगिकार गरिनेछ ।

१०५. स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन (LISA) र वित्तिय जोखिम न्यूनिकरण (FRA) लाई प्रभावकारी बनाई संस्थाको सबलीकरण गरिनेछ ।

१०६. आर्थिक तथा वित्तिय कारोबार पारदर्शि, मितव्ययी, प्रभावकरी र औचित्ययुक्त बनाउन र अस्वाभाविक खर्च प्रद्धती र परिपाटीलाई निरुत्साहित गर्न, आर्थिक कार्य प्रणालीमा समसामयिक सुधार गरी वित्तीय

- अनुशासन र सुशासनमा जोड दिईनेछ । साथै नगरपालिकाको बेरुजू नियमिति र फछ्यौट गर्नको लागि कार्यदल गठन गरि तत्काल कार्य अगाडी बढाईनेछ ।
१०७. नगरपालिकाबाट संचालन हुने सबै किसमका सेवा सुविधा र प्रकृत्यामा सामाजिक समावेशीकरण र लैङ्गिक समानता कायम हुने गरी सबै जातजाति, लिङ्ग, क्षेत्र र समुदायको समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।
१०८. नगरपालिकाको सबै वडाहरुमा सुचना प्रविधिको माध्यमबाट सेवा प्रवाह गर्नको लागि आवश्यक उपकरण तथा सामाग्रीको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१०९. सार्वजनिक जवाफदेहिताको मर्म अनुसार नगरपालिकाको नियमित कामहरु जस्तै सार्वजनिक सुनुवाई, गुनासो सुनुवाई, नागरिक वडापत्रको व्यवस्था सामाजिक परिक्षण अनुगमन तथा निरिक्षणको साथै अन्य आवश्यक कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरु संचालन गरिनेछ ।
११०. सबै वडाहरुको जनसंख्याको सघनता, क्षेत्रफल, राजस्व परिचालनको अवस्था, पूर्वाधार विकासको अवस्था, लागत सहभागिताको अवस्था आदीको आधारमा बजेट विनियोजन गरिनेछ र यस नगरपालिकाको वडा नं ७ विशेष वडाको रूपमा घोषणा भैसकैकोले त्यहाँको संभावना पहिचान तथा विश्लेषण गरी आगामी आर्थिक वर्ष भित्र वडा कार्यालय केन्द्र सम्म सडकको पहुँच पुर्याईनेछ ।
१११. श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान सम्बन्धि संघीय सरकारको नीति अनुरूप क्रियाकलापहरु संचालन गरिनेछ । छेडागाड नगरपालिकामा निर्माण भएको स्थानीय तहको रोजगार रणनीतिलाई आवश्यकताका आधारमा अध्यावधिक गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
११२. रोजगार कार्यक्रम सम्बन्धि गतिविधिहरु प्रकाशन तथा प्रसारण गर्नका लागि पालिका स्तरिय रोजगार संवाद मञ्चको गठन तथा संचालन गरिनेछ ।
११३. नगरपालिकाभित्र रहेका वास्तविक गरीब, विपन्न तथा बेरोजगार व्यक्तिहरु पहिचान गरी पालिका स्तरको प्रोफाइल तयार गरिनेछ । यसमा बेरोजगारहरुको प्रकृति हेरी स्तरीकरण गरिनेछ । यसैको आधारमा नगरपालिकामा सूचीकृत भएका बेरोजगार व्यक्तिको सूची अध्यावधिक गर्ने र नयाँ बेरोजगार व्यक्तिको सूची दर्ता गरी प्रधानमन्त्री रोजगार तथा मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट प्रत्यक्ष रोजगारी सिर्जना हुने वातावरण निर्माण गरिनेछ ।
११४. युवा रोजगारीको लागि रुपान्तरण पहल आयोजना, तथा कामको लागि पारिश्रमिकमा आधारित पहल सामुदायिक योजनालाई थप सशक्त र विकासमूलक रोजगारकेन्द्रित बनाईनेछ । यसमा १९ वर्षदिखि ४० वर्षभित्रका युवाहरुलाई रोजगार मुलक कामको रोजगारीमा सहभागी गराईनेछ ।
११५. रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचिकरण बेरोजगार श्रमिकलाई रोजगारी यस आ.व. २०८०/०८१मा बेरोजगार लक्षित कार्यक्रम संचालन गरी ३ महिना खाना नपुग्ने बेरोजगार व्यक्तिहरुलाई १०० दिनको नेपाल सरकार र जिल्ला दररेटका आधारमा न्यूनतम रोजगारी दिइनेछ । साथै

आवश्यकताका आधारमा ५० दिनको कामसहितको रोजगारमूलक तालिमको व्यवस्थापन गरि एक घर एक रोजगारको अवधारण कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

११६. रोजगार सेवा केन्द्रको थप व्यवस्थापन गरी श्रम बैंक स्थापन गरिनेछ ।नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, र नगरपालिकाबाट संचालन हुने योजनाहरूमा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको बजेट ज्यालाको रूपमा साझेदारी गरी योजनाहरूको कार्यान्वयन गरिनेछ । साथै साझेदार संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा नगरपालिकामा सूचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई काममा लगाइनेछ ।
११७. नगरपालिकामा वितीय समानीकरण, संघ, प्रदेश सरकारबाट संचालन हुने शसर्त अनुदान, विशेष अनुदान, समपूरक अनुदान लगायतका श्रोतबाट संचालन हुने विकास निर्माणका योजना तथा कार्यक्रम, क्षमता विकासको कार्यक्रमहरू आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र सम्पन्न हुने प्रवृत्तिले यसको गुणस्तरमा बारम्बार प्रश्नचिन्ह खडा गर्दै आएको छ । यसको निराकरणको गर्न चौमासिक कार्यतालिका निर्माण गरी योजना तथा कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित सरोकारवालाहरूलाई जिम्मेवार हुने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
११८. नगरपालिका क्षेत्रभित्र ठेक्का मार्फत संचालन हुने योजना तथा कार्यक्रममा निर्माण व्यावसायीलाई पूर्ण रूपमा जवाफदेही बनाउन र समय सीमा भित्र कार्य सम्पन्न गर्नको लागि आर्थिक अधिकारसहितको अख्तियारीनामा मा पूर्ण रूपमा बन्देज लगाईनेछ ।
११९. गरिब तथा विपन्न घरपरिवारबाट बेरोजगार सूचीमा परेका बेरोजगारहरूलाई प्राथमिकता क्रम अनुसार पहिचान गरी परिचय पत्र वितरण तथा विपन्न घरपरिवार लक्षित सेवा सुविधालाई सोही परिचयपत्रसँग आवद्ध गरीनेछ। यस स्थानीय तहमा संचालित जीविकोपार्जन कार्यक्रमलाई मानव विकास सुचकाङ्कमा पछाडी परेका वडामा विस्तार गरिनेछ ।
१२०. प्रधानमन्त्री रोजगार, मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम र रोजगारीका अन्य कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि समय समयमा निर्देशक समितिबाट अनुगमन तथा मुल्याङ्कनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१२१. समाजमा विभिन्न अवसर, सेवा सुविधा, अधिकार र श्रोत साधनको उपयोगको बारेमा बेला बेलामा सामाजिक द्वन्द्व र विवादहरू सिर्जना भैरहेको छ, यसको व्यवस्थापन गरी सिर्जनशील र रचनात्मक समाजको निर्माण गर्न द्वन्द्व व्यवस्थापनको अन्तरकृयात्मक सिद्धान्तलाई अंगीकार गर्दै विवाद तथा द्वन्द्व व्यवस्थापनको लागि नगरपालिकामा रहेको न्यायिक समितिलाई श्रोतसाधन सम्पन्न बनाईनेछ, यसको लागि वडाहरूमा गठन भएका मेलमिलाप केन्द्र र नगरपालिकामा सूचिकृत भएका मेलमिलापकर्ताहरूमा न्यायिक क्षमताको विकास गर्नको लागि विशेष व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१२२. वडास्तरमा उत्पन्न विवाद नगरपालिकाको न्यायिक समितिसमक्ष पेश भएको खण्डमा नगरपालिकामा सूचीकृत मेलमिलापकर्ताद्वारा समाधान गरी न्यायपूर्ण, मेलमिलापयुक्त समाजको निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
१२३. गरिब तथा विपन्न घरपरिवारको पहिचान गरी परिचयपत्र वितरण तथा विपन्न घरपरिवार लक्षित सेवा सुविधालाई सोही परिचयपत्रसँग आवद्ध गरीनेछ। यस स्थानीय तहमा संचालित जीविकोपार्जन कार्यक्रमलाई मानव विकास सुचाङ्कमा पछाडी परेका वडामा विस्तार गरिनेछ ।
१२४. नगरपालिकाको कम्तीमा पनि एक स्थानलाई ल्याण्डफिल् साईट छनौट गरी फोहोरमैला व्यवस्थापन गरिनेछ । फोहोर उत्पादनमा न्यूनीकरण, पृथकीकरण, पुन चक्रण र पुन प्रयोग गरिनेछ । नदीमा फोहर मिसाउने प्रवृत्तिलाई दण्डित गरिनेछ समष्टिमा फोरमैलाप्रति शून्य सहनशिलताको निति अवलम्बन गरिनेछ ।
१२५. जिल्ला प्रशासन कार्यालय, मालपोत तथा नापी कार्यालयहरुबीचमा समन्वय गरेर नगरबासीलाई एकै समयमा नागरिकता प्रदान गर्ने, जग्गा नामसारी गर्ने र जग्गाको कित्ताकाट गर्ने सुविधा प्रदान गर्न एकीकृत घुम्ती शिविर संचालनको लागि आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।
१२६. यस नगसपालिकाभित्र रहेका भूमीहिन दलित, सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासी नागरिकको विवरण अनलाईन पोर्टलमा दर्ता भैसकेकोले भूमी आयोग जिल्ला समिति र नगरपालिक स्तरीय सहजीकरण समिति मार्फत प्रकृया पुरा गरि यथाशिघ्र निस्सा वितरणको कार्य सम्पन्न गरी लालपूजा वितरण गर्ने कार्यलाई तत्काल अगाडी बढाईनेछ ।

अन्त्यमा,

नगरपालिकाको आगामी आ व को नीति तथा कार्यक्रम निर्माणमा सहयोग गर्ने सम्पूर्ण कर्मचारीहरु, बुद्धिजिवी, नागरिक समाज, राजनीतिक दल लगायत संम्बद्ध सबैलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । साथै यस सभाको उद्घाटन सत्रमा प्रमुख अतिथिको रुपमा पाल्नुहुने जिल्ला समन्वय समितिका प्रमुखज्यू, विशेष अतिथिज्यू, संचारकर्मी मित्रहरु सबैलाई कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु साथै आगामी आर्थिक वर्ष २०८०।८१ को लागि प्रस्तुत भएको यस नीति तथा कार्यक्रममा आफ्नो अमूल्य सल्लाह सुझाव प्रदान गरी थप हौसला प्रदान गर्नुहुनेछ भन्ने अपेक्षा समेत लिएको छु । प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमको मर्म अनुसार नीतिको कार्यान्वयनमा सबै क्षेत्र, वर्ग तथा समुदायको सक्रिय सहभागिता रहने छ भन्ने अपेक्षा लिएको छु ।

धन्यवाद !

